

TÜRKİYE ÇİFTLİK TURİZMİNİN NERESİNDE?

How is the Turkey in Farm Tourism?

Gönderim Tarihi: 04.05.2016

Kabul Tarihi: 15.06.2016

Burhanettin ZENGİN*

E. Ceren SAVGIN**

Öz: İnsanları seyahate yönelten pek çok motifler vardır. Bu motiflerden en önemlileri arasında doğal değerler gelmektedir. Kitle turizminde yaşanan yavaşlama, beraberinde insanların alternatif turizm türlerine yönelmektedir. Bu meyanda hem alternatif turizm, hem de turizm faaliyetlerini yıla yayma çalışmaları kapsamında değerlendirilecek turizm türlerinden biri de “Çiftlik Turizmi” dir. Doğal zenginlikleri bitki ve hayvan türleri bakımından küçük bir kıta özeliği gösteren, bir dünya mirası olarak nitelendirebileceğimiz kültürel ve tarihi değerleri bünyesinde barındıran bir ülke olan Türkiye’de bu çalışmanın ana amacı: Çiftlik turizmi faaliyetlerinin incelenmesi ve çiftlikler ve çiftlik turizmi hakkında detaylı bilgiler vererek literatüre katkı sağlamaktır. Buna ek olarak “Çiftlik Turizmi” kavramının Dünya ve Türkiye’deki durumu ikincil verilerin analizi ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın “Araştırma” bölümünde, Datça yarımadasında bulunan işletmelerden çiftliklerinde turizm tabanlı faaliyetleri uygulayanlar ile görüşülmüş, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve gözlemler gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar sonucunda görülmüştür ki; çiftlik turizmine katılan kişiler genellikle stresten uzak huzurlu bir ortam arayışında iken aynı zamanda farklı aktivitelere katılarak çiftlik hayatını deneyimlemek istemektedirler. Ayrıca çiftlik turizmi uygulamalarının bazı gözden kaçan dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin çiftçiler geleneksel çiftçilik kültüründen ve yaşam tarzından uzaklaşarak turizm faaliyetlerine adapte olabilmekte, asıl faaliyet alanlarını bir kenara bırakabilmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Çiftlik, , Çiftlik Turizmi, Kırsal Alan, Datça.

Abstract: There have been a lot of patterns leading people to travelling. One of these patterns is natural values. Slowing down in mass tourism have been leading people to alternative tourism types for the last decades. “Farm Tourism”, among other things, is

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi/İşletme Fakültesi/Turizm İşletmeciliği Bölümü,
e-posta: bzengin@sakarya.edu.tr

** Öğr. Gör., Sakarya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı,
e-posta: cerenuluer@gmail.com

one of the tourism types to be evaluated within the scope of the practice of spreading the tourism activities to the year. The main aim of this study in Turkey, which is a country that hosts cultural and historical values that can be qualified as a world heritage, is; to inspect farm tourism activities and to contribute to the literature by giving detailed information about farms and farm tourism and it has also been tried to reveal the state of the concept of farm tourism in the world and in Turkey, via the analysis of the secondary data.

In the research part of the study, negotiations with the enterprises in Datça Peninsula which apply tourism-based activities in their farms, semi-structured interviews and observations have been performed. As a consequence of the research, it has been seen that the people who have been involved in farm tourism are generally willing to experience farm life by getting involved in different activities while they are in pursuit of a peaceful atmosphere away from stress. In addition, farm tourism has some unnoticed disadvantages: The farmers might diverge from the conventional farming culture and lifestyle and focus on tourism activities and as a result neglect their main activity areas.

Keywords: Farm, Farm Tourism, Rural Area, Datça.

GİRİŞ

Doğal kaynakların bilinçsiz kullanılarak tahrip edilmesi, turizmin önemli parçası olan bu kaynaklara zararlar verebilmektedir. Tamamen kar amacı güdeyerek taşıma kapasitesi gözetilmeden yapılan turizm faaliyetleri ve büyük turizm yatırımları turizmin ana kaynaklarından doğal güzelliklere kadar olan yelpazede geri dönüşü mümkün olmayan zararlar vermektedir. Bu nedenle, doğal çevrenin turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi ve sürekliliği için, bilinçli bir şekilde kullanılması ve kullanma koruma dengesinin sağlanması gerekmektedir. Bozulmamış doğal çevrede kırsal yöreleri gezmeyi, görmeyi isteyen turistler doğa ile baş başa kalmak amacıyla kırsal kesimdeki etkinlikleri tercih etmektedirler.

Dünyada geniş uygulama alanı bulan kırsal turizm ile yakın ilişki içerisinde olan çiftlik turizmi; kırdan kente göçün önlenmesi, kırsal işsizliğin çözümlenmesi, kırdaki yaşayan kesimlere ekonomik katkılar sağlanması ve sürdürülebilirlik açısından, çevresel değerlerin koruma altına alınmasına katkı sağlamaktadır.

Çiftlik turizmi gibi kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm türleri doğal kaynakların sürdürülebilirlik doğrultusunda kullanıldığı aynı zamanda kültürel özellikleri de yaşatan turizm türleridir. Çiftlik turizminin gelişimi ekonomik ve ekolojik anlamda sürdürülebilirliğin sağlanmasına imkan vererek doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktadır. Kırsal turizm ile içi içe olan çiftlik turizmi doğal ve kültürel değerleri zenginleştiren bir turizm türüdür. Çiftlik turizmi, yanlış uygulamalar ve fazla kullanım sonucu bu değerlere

zarar veren uygulamaların aksine, sürdürülebilirlik ilkelerine uyumlu olarak gerçekleştirilmektedir. Türkiye, kırsal alanlarda gerçekleştirilecek birçok turizm türü için potansiyele sahiptir. Kırsal alanlarda var olan turizm uygulamalarının geliştirilmesi ve yerel halkın bu faaliyetlere daha fazla katılım sağlaması ve daha fazla ekonomik getiri elde etmesi açısından kırsal alanlarda gerçekleştirilen çiftlik turizminde gelişim sağlanması gerekmektedir.

Bu sebeplerle çalışmada Türkiye'nin çiftlik turizmi potansiyeli irdelenecektir. Çalışmanın araştırma kısmında Datça Yarımadasında çiftlik turizmi alanında faaliyet gösteren çiftlik işletmelerine yönelik yapılmış mülakat ve gözlem bulgularına yer verilmiş olup bu doğrultuda Türkiye'de çiftlik turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Temellerinde tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi aktiviteler zorunlu olarak mevcut olan "Tatil Çiftlikleri", "Çiftlik Turizmi", "Tarım Turizmi", "Çiftliğe Dayalı Turizm" kavramları genellikle aynı anlamda kullanılmaktadır (Selvi ve Demirer, 2012: 188). Kırsal kesimi oluşturan insanların eğitim seviyesinin artması çiftlik işletmelerinde modern tarım tekniklerinin kullanılmasını ve çiftliklerin ek gelir sağlayacak yeni yöntemler ve arayışlar içine girme sürecini hızlandırmıştır. Çiftlik turizminin ortaya çıkmasının nedenleri arasında bu arayışların olduğu sonucuna da varılabilir. Durum bir yönü ile böyle iken diğer yönü ile de kırsal kesimden kentlere göçün artması çiftlik işletmelerinin ayakta kalmasını zorlaştırmıştır (Sharpley ve Vass, 2006: 105). Çiftlik turizmi, tarım turizmi ile bazen aynı anlamda kullanılmak ile beraber yer yer kavram olarak da karıştırılmaktadır. Birbiri ile oldukça benzer olan bu iki turizm türünden Tarım Turizminin gerçekleşebilmesi için turizm faaliyetlerinin bir çiftlikte gerçekleşmesine gerek yoktur (Busby ve Rendle, 2000: 635).

Çiftlik turizminin aslında kırsal turizmin en eski formlarından birisi olduğu ve gerçek anlamda II. Dünya Savaşından sonra ortaya çıktığı vurgulanmakta, çiftlik turizminin en eski formunun da "Sosyal Turizm" kavramından etkilendiği savunulmaktadır (Nilsson, 2002: 7). Çiftlik turizmi çiftçiler veya çiftlik sahipleri tarafından tarımsal ya da bahçe gibi alanlarda yürütülen, hayvan ve bitki üretilen, geleneksel metotların kullanıldığı bir turizm türüdür (George ve Rilla, 2005: 3).

Kırsal alanlarda yer alan çiftliklerde ziyaretçi ve konukların çiftlik faaliyetlerini gözlemledikleri ve tercih etmeleri durumunda faaliyetlere bizzat katıldıkları çiftlik turizmi; kırsal yörelerde yerel halka ekonomik getiri sağlamasının yanında yörenin kültürel özelliklerinin de sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.

Çiftçilerin turizm tabanlı faaliyetleri çeşitlendirmeye karşı olan isteklilik durumları veya yeniliklere karşı olan açık tutumları temelinde çiftçilik aktivitesiyle harmanlanmış birçok faktöre bağlıdır, bunlar (Sharpley ve Vass, 2006: 103);

- Çeşitlendirmeye olan ekonomik ihtiyaç
- Çiftliğin fiziksel-coğrafi özellikleri
- Çiftçiliğin sosyo- ekonomik rolünün algılanışları
- Demografik yapı ve hayat tarzı faktörleri
- Kamu desteğinin kullanılabilirliği ve niteliği
- Turizmin çeşitlendirme seçeneği olarak algılanışları, şeklinde sıralanabilir.

Çiftlik işlerine aktif katılım sağlama ya da sadece konaklama ile çiftlik faaliyetlerinin gözlemlenmesinin sağlanması şeklinde turizm çiftliklerini; “Sadece konaklama ve yiyecek içecek hizmeti sunan çiftlikler”, “Konaklama yanında çiftlik faaliyetlerine katılım sağlayan çiftlikler” ve “Atölye faaliyetleri düzenleyerek eğitim veren çiftlikler” olarak üç gruba ayırabiliriz. Çiftliklerin içinde bulunduğu kırsal doğa ve sahip olduğu manzara tüm ziyaretçiler için ortak bir tercih faktörü olurken, çiftliklerin türüne göre faaliyet gösterdikleri alanlar özel talep koşullarını oluşturmaktadır. Türkiye’de hayvan çiftlikleri genellikle ‘Büyükbaş’ ve ‘Küçükbaş’ hayvancılıkla uğraşan çiftlikler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunların dışında en çok kanatlı hayvan, yumurta üretim ve balık çiftliklerine rastlanmaktadır.

Kırsal alanların sosyo-ekonomik özellikleri bölgeden bölgeye değişmektedir. Bundan dolayı kırsal alanların uygun istatistiksel ve kalitatif yöntemler kullanılarak analiz edilmesi, bunlardan çıkan verilere göre kırsal alanlardaki farklılıkların ortaya konması ve her bir kırsal alan için yerel ihtiyaçları karşılayacak uygun politikaların üretilmesi gerekmektedir (Sharpley ve Vass, 2006). Kırsal kesimlerin tamamı turistlere eşit şekilde çekici değildir. Manzaralı alanlarda konumlanmış çiftlik turizmi teşebbüsleri kümelenme etkisi yaratmaktadır. Kırsal kesimin diğer bölümlerinde turist olanakları daha az yoğundur. Kısacası konaklama olanaklarının sunumu, talebi garanti etmemektedir. Toplam ürün paketi ziyaretçilerin dikkatini çekmek ve orada tutmak için yeterli değildir (Gannon, 1994: 51).

Çeşitlendirme, işletme sahibinin gücünü aşan şekilde veya sağlanacak getirilerden daha büyük yatırımlar gerektirebilmektedir. Böyle durumlarda kamu sübvansiyonları veya teşvikler-ödenekler başarılıysa çeşitlendirme ancak o zaman mümkün olabilir (Fleischer ve Felenstein, 2000: 107). Bireysel çiftlik iş-

letmeleri normalde başarı için bir ön koşul olan etkili pazarlama yeteneklerine de kaynaklarına da sahip değildirlir. Bu nedenle bölgesel veya ulusal yapılar aracılığıyla toplu işbirliği ve pazarlamaya ihtiyaç vardır (Meyer ve Cech, 2001).

Çiftlik turizmi faaliyetlerini içerisinde barındıran çiftliklerin konuklara sağladıkları turistik ürün ve hizmetlerin kalitesinin turistlerin talep ve beklentilerini karşılaması gerekmektedir. Çiftlikte çalışan personelin sayısının kısıtlılığı ve bir yandan çiftlik işleri ile de ilgileniyor olmaları hizmet rolüne adapte olmakta zorluklar çıkarabilecektir. Tarımsal değerler ve turizm hizmet değerleri çoğunlukla bağdaşmamaktadır. Bu çiftçilerin bir hizmete veya üretim olmayan bir role çeşitlendirilmelerini ve adapte olmalarını gerektirmektedir ancak tarımsal değerler ve misafir hizmet değerleri çoğu zaman bağdaşmamaktadır. Çoğu çiftlik turizmi işletmesinde kararlar aile hayat döngüsü konseptine bağlıdır. Aile ilişkileri, hayat tarzları, mal- mülk ve aynı zamanda büyüme ve karla ilgili ticari düşünceler aile çiftlik turizmi işletmesi için eşit derecede ilgilidir (Ollenburger ve Buckley, 2007: 445) . Çiftlik turizmi, aile çiftlik topraklarını ve hayat tarzını sürdürmek için ek gelir üretmenin bir yolu olabilir. Çiftlik turizmi aynı zamanda toplumsal amaçlara da sahiptir. Kırsal kesimdeki ailelerin misafirperverlik gelenekleri bulunmaktadır ve geliri hesaba katmamaktadırlar. Farklı çiftlik turizmi işletmecileri (tam zamanlı, yarı zamanlı çiftçiler, emekli çiftçiler, daimi çiftçiler) bu nedenle hükümet programlarına ve teşviklerine farklı şekilde tepki verebilirler (Demio, 1983: 155). Çiftlik turizmi sayesinde kullanılan binaların veya arazilerin yeniden kullanıma açılması sağlanmaktadır. Böylece çiftçiler ve faaliyetlerini çeşitlendirerek turizme geçenler için ek gelir bir ana avantajdır. Bununla birlikte hizmetlerin tedarikinden, deneyimlerden veya ürünlerden elde edilen ek gelirden de bahsedilebilir.

Dünyada Çiftlik turizmi bilhassa 20. yy'da göze çarpan aktivite alanlarından biri olarak gelişmeye başlamış ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipinler gibi ülkelerde çiftlikler profesyonel birliklerle organize edilmektedir. İtalya'da "Agri Tour", Almanya'da "Bauernhofurlaub", İsviçre'de "Bo Po Lantgard" bunlar arasında sayılabilir. İnternet hizmetinin yaygınlaşmasıyla çiftlik turizmi pazarlaması da küresel boyut kazanmıştır (Gossling ve Mattson 2002). Aslında Avrupa'da çiftlik turizminin geçmişi bir asır öncesine kadar dayanmaktadır ve çiftliklerde turizm kırsal turizmin ayırt edilebilir bir formu olarak tanınmaktadır. Örneğin Avusturya'daki çiftliklerin çeyreği yüz yıldır turist ağırladıklarını öne sürmüşlerdir (Hummelbrunner ve Miglbauer, 1994: 41).

Avrupa'da çiftlik sistemlerini incelediğimizde bir yandan devlet ve kolektif çiftlikler diğer yanda kendisine ait arazi parçalarının bulunduğu özel parsellere sahip çiftlikler bulunduğu görülmektedir. Bu özel arazi parçası üzerinde çift-

çilik yapanların üretimlerinin karşılığını ödemek suretiyle teşvik edilmeleri, tüm bunların da ötesinde, sahip olunan veya sahip olunmayan çiftçilik tipine göre “işçi-köylü”, “köylü-işçi” kategorileri belirlenmektedir. Pazara yönelik olmayan arazi parçaları üzerinde çalışanların ise hala “köylü” olarak yaşamlarını sürdürmeleri söz konusudur. Avrupa’da tarımdan elde edilen gelir tarım politikası sebebiyle azalmakta olduğu için çiftçiler ek gelir kaynağı aramaktadırlar. Buna bağlı olarak çiftlik içi aktiviteler ve çiftlik dışı aktiviteler geliştirmektedirler (Demio, 1983: 156).

Macaristan, Doğu Almanya ve Polonya’da örneğin, Budapeşte Kooperatif Araştırma Enstitüsü mensubu Gyenes’e göre, köylü ve işçi olmak üzere iki temel tip bulunmaktadır. Köylü, kooperatif çiftlik üyesi, işçi ise devlet çiftliğinde fiziksel olarak çalışanı ifade etmektedir. “Köylü” kendi küçük özel çiftliğinde çalışmakta, onun için kooperatif ikinci derecede bulunmaktadır (Türkdoğan, 2011: 18).

Özellikle İtalya’ da çiftlik turizmi oldukça gelişmiş düzeydedir. Çiftlik turizmi konusunda oldukça başarılı örnekleri barındıran İtalya’nın ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanan kırsal bölgelerinde yaz mevsiminde turistlerin gelmesiyle birlikte hem yeni iş alanları ortaya çıkmış hem de ev pansiyonculuğu sistemi yaygınlaşmıştır (Çeken vd. 2007: 8). İtalya’da çiftlik turizmi misafirperverliğin bir uzantısı olarak doğmuştur. Daha sonraları tarım, ormancılık ve yetiştirme-fidancılık ana aktivitelere bağlı tamamlayıcı aktiviteler olarak gelişmiştir. 1990’dan beri giderek artan gelişimsel bir ayrım olmuştur aynı zamanda yönetim de kurumsallaşmıştır (Slavic ve Schmitz, 2013: 270). Çiftlik turizmi ile ilgili yasalar, araştırılan bütün ülkelerde belirgin bir şekilde farklı olduğu için (Belçika’da çok gevşek, Slovenya’da oldukça katı), Avrupa Birliği seviyesinde ortak bir anlayış ve çiftlik turizminin yönetsel bir tanımı hala bulunmamaktadır (Demio, 1983: 156).

Türkiye’de çiftlik turizmi uygulamakta olan işletmelerin büyük çoğunluğu Buğday Derneği tarafından yürütülen “TaTuTa” (Tarım Turizm Takası) sistemi içerisinde yer almaktadır. Sistem içerisinde olup konuk kabul etmeyen çiftlikler de mevcuttur. Sistemdeki çiftlikler belirli şartları yerine getirdikten sonra konuk ve/veya gönüllü kabul edebilmektedirler. “Gönüllü”; konaklama süresince kendi imkân ve deneyimleri doğrultusunda çiftliğe işgücü, bilgi ve/veya tecrübe sağlayan, “konuk” ise, konaklama ve aldığı hizmetlerle ilgili mali desteğini aracsız olarak çiftliğe veren kişidir. Kendisi ve çevresindeki insanları, ekolojik yaşam döngüleri konusunda bilinçlendirmek ve sorumluluk almak için çaba gösteren bireylerdir. Ziyaret sırasındaki günlük faaliyetlerinde ev sahibiyle gerekli iletişimi kurarken çiftlikte yaşayanların zamanını ve koşullarını göz önünde bulundurur (www.bugday.org, 2015). Ancak “TaTuTa” sistemine kayıtlı olmadan konuk kabul eden çiftlikler de bulunmaktadır. Her iki durum-

da da çiftlikler arasında ekolojik sürdürülebilirliğe önem veren doğa dostu ve konusunda uzmanlaşmış permakültür çiftlikleri çoğunluktadır.

Permakültür kavramı “Permaculture” yani; kalıcı, devamlı, daimi anlamına gelen Permanent kelimesinden gelmektedir. Permakültür; Agriculture tarım, ziraat (agri) ya da kültür (culture) insanların maddi ve maddi olmayan ihtiyaçlarını, doğal eko- sistemlerin işleyişini örnek alarak, parçası oldukları doğaya ve üzerinde yaşadıkları dünyaya zarar vererek değil, yarar sağlayarak karşılaşmalarını olanaklı kılan bir tasarım ve bakım bilimidir (Bakır, Akhuy ve Aydemir, 2011: 4). Permakültür, doğal olarak akış ve dönüşüm halinde ve oldukça zararsız olan enerjiyi ve sürekli olarak yaşamı yok etmemize gerek bırakmayacak, bolluk sergileyen gıda kaynaklarını ve doğal kaynakları kullanarak dünya üzerinde insanların var olabildiğini sağlayan bir sistemdir (Mollis, 1991: 2).

Ayrıca çiftlik turizmi faaliyetlerinin büyük kısmı “TaTuTa” sistemi dâhilindeki çiftliklerde gerçekleşmektedir. “TaTuTa” sistemi iki yönlü işlemektedir; Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası, ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ve işletmeleri, bu konuda bilgili, deneyimli ve ilgi sahibi kişilerle arazide bir araya getirerek bilgi ve tecrübe değiş-tokuşunu sağlamaktadır. Ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel boyutlarında bilgi ve ilgi sahibi kişiler bu ziyaretlerde bilgi, deneyim veya işgüçlerini paylaşmakta; bu kişilerin; yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmakta, gönüllüler hem sosyal bir kaynaşmaya hem de çiftlik deneyimine dayalı bilgilere ulaşabilmektedirler (Buğday Derneği,2015).

Çiftlik turizmi ile ilgili yeni bir kavram olarak bahsedebileceğimiz “yeni köylüler” kavramında kişi çiftlik turizminin ve tanımının, kendisinin çiftlik turizmine dahil olma seviyesine göre birçok kimlikten oluşmasını beklemektedir. Tarım turizmi diğer türlü terk edilebilecek çiftlikleri yeniden canlandırmıştır (Demio, 1983:156).

Kırsal turizm, tarım turizmi, çiftlik turizmi, çiftlik tabanlı turizm gibi kavramlar birbirleriyle etkileşim içinde ve iç içe geçmiş olduğundan sık sık kavram kargaşası yaşanmakta, bu da değişik problemlere neden olmaktadır. Bu problemlere başlıca örnekler olarak, çiftlik ziyaretçilerinin ne tür bir aktivite sunacağı konusunda kafalarının karışması, çiftçilerin gelirlerinin artmasını sağlayacak hedef turizm pazarlarına ulaşamamaları, akademik araştırmalarda kavramların netliği konusunda sıkıntı yaşanması gösterilebilir (Rich vd. 2010). Çiftlik turizm faaliyetlerine açılırken toprağın taşıma kapasitesini belirlemek önemli bir faktördür. Çiftlik turizmi faaliyetlerini uygulayan çiftliklerde çevresel açıdan sorumluluk bilinci gelişmiştir. Örneğin güneş enerjisi kullanımı, çöplerin ayrıştırılıp geri dönüşümünün sağlanması, kimyasal madde kullanı-

mının kısıtlanması gibi uygulamalara rastlanmaktadır. Çiftlikleri ziyaret eden misafirler, kendi istekleriyle, alternatif enerji kaynakları kullanmakta veya geri dönüşüme aktif şekilde katılmaktadırlar. Turizmin çevresel etkileri misafirler için önemli konular olmaktadır. Çiftlik ve Köy Evlerine ilişkin niteliklere Turizm Bakanlığı Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'in Altıncı Bölümünde "Kırsal Turizm Tesisleri" başlığı altında yer verilmektedir. Buna göre Çiftlik-Köy Evleri aşağıdaki ölçütleri sağlamalıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015);

"Tarım faaliyetlerinin, kırsal alanların doğal ve kültürel mirasının korunmasına önemli katkıları olduğu göz önünde bulundurularak, mevcut yapıların iyileştirilmesini veya yeni yapıların mevcut dokunun iç düzenlemesi esas alınarak yapılmasını, bu sayede yatak kapasitesi oluşturulmasını ve turizmin gelişip genişleyebileceği ortamların çevresel açıdan güvence altına alınmasını hedefleyen; kırsal bölgelerde çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş ve çiftlik üretimi ile birlikte turizm konaklama olanağı sağlayan, gelen müşterilerin de isterlerse çalışma programlarına katılabilecekleri, kırsal yaşantının sahnelenmesine olanak sağlayan en az beş odalı konaklama tesisleridir."

"Klasik konaklama şekilleri yerine, gelen müşterilere bir çiftlik evi-köy evinde konaklama olanağı sunulması, yerel yiyecek ve içecek gibi denemeyi istediği yerel tüketim maddelerini kullanma olanağı sağlanması, bu olanakların aile işletmeciliği anlayışı çerçevesinde sunulması, tefriş ve dekorasyonunun özgün olduğu kadar malzemelerinin nitelikli olması da gerekir. Isıtma sisteminin merkezi olması zorunluluğu aranmayan bu tesisler....."

Ayrıca ilgili yönetmeliğe göre (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015); çiftlik turizmine hizmet veren tesislerin müşterilerine yöreye özgü ve ev yapımı yiyecek ve içecek türlerini sunmaları, oturma salonunda şömüne ve doğal ortamı izlemeye yönelik balkon/ veranda bulundurmaları, çevreyi korumacı uygulamalar kapsamında tesis çevresindeki doğal ve kültürel değerler ile çevrenin korunmasına yönelik genel bilgilendirmede bulunmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik incelendiğinde yerleşme özellikleri ve mahallerin düzenlenmesine ilişkin maddelerde çiftlik ve köy evlerinin kapsam dışı bırakıldığı durumlar mevcuttur. Turizm tesislerinin belgelendirilmesine ve niteliklerine ilişkin yönetmeliğin bazı maddelerinde tüm turizm tesislerinin tabi olduğu nitelik şartlarından bazılarında çiftlik ve köy evleri muaf tutulmuştur. Örneğin ilgili yönetmelik Üçüncü Kısım Mad.13(Kültür ve Turizm Bakanlığı,2015);

“Tesisin bütün mekânlarında yeterli doğal veya mekanik havalandırma bulunur. Çiftlik evi ve köy evi hariç olmak üzere yıl boyu açık tesisler ile sadece kış aylarında açık tutulan tesisler merkezi sistemle ısıtılır.”

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çiftlik turizmini incelemek ve çiftçilerin deneyimlerini ve çiftlik turizmi faaliyetlerine yönelme sebeplerini keşfetmek ve ortaya çıkarmaktır. Buna ek olarak konu ile ilgili kapsamlı literatür araştırması yapılarak çiftlik işletmesi sahiplerinin böyle bir organizasyonun gerekliliği hakkındaki düşünceleri saptanarak aksayan yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve araştırma bulguları doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Tarım sektöründen geçimini sağlayan insanlar günümüzde faaliyetlerin zorluğu ve ekonomik kazancın tatmin edici boyutlarda olmaması sebebiyle ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirme arayışına girmişlerdir. Türkiye’de yaşanan kırdan kente göç etme durumunun bir sonucu olarak kırsal nüfus oldukça azalmıştır. Geride kalan kişilerin gerçekleştirebileceği ekonomik faaliyetler oldukça sınırlıdır.

Çalışmanın genel amacı Türkiye de çiftlik turizminin bulunduğu durumu, gelişimini ve olası geleceğini belirlemektir. Bunu yapabilmek için çalışmada genel olarak çiftlik turizminin gelişim ve değişimi incelenmekte, turizm tabanlı faaliyetlere yönelmiş olan çiftlik işletmecilerinin çevre ile olan ilişkileri ve özellikleri incelenmektedir. Çiftlik turizmi ile ilgili yapılan çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışma bu alanda literatüre katkı sağlayacaktır. Avrupa’da yaygın olmasına karşın Türkiye de çok fazla gündeme gelmeyen çiftlik turizmi kavramı ile çiftçiler çiftlik içinde veya dışında yapılan aktiviteler ile ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirebilmektedirler. Tarım turizmi ve kırsal turizm ile ilgili oldukça fazla kaynak bulunmasına karşın çiftlik turizmi ile ilgili literatür kısıtlıdır. Bu çalışma ile Türkiye’deki çiftlik turizmi potansiyelini ortaya koymada literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Örneklemin temel kuralı yansızlıktır. Yansızlık, belli bir örneklem büyüklüğüne ulaşmada evrendeki her bireyin, nesnenin veya parçanın örnekleme girebilme olasılığının belli, bağımsız ve birbirine eşit olmasıdır. Örneklem seçiminde araştırmacının kişisel yanlılığı, gönüllülerin ya da en kolay bulunabilecek ünitelerin alınması gibi öznel etkenlerin etkisindedir (Karasar, 2005: 110-111).

Bu çalışmada örneklem stratejisi belirlenirken turizm yazınında yapılmış benzer çalışmalar incelenmiştir. Çiftlik turizmi kavramının gelişimi ve Türkiye’de çiftlik turizmi faaliyetlerini gerçekleştiren işletmeler incelenmiştir. Örneklem

“TaTuTa” çiftliklerinin haritasından ve uluslararası “Permakültür” açısından yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırma evreni olarak Datça Yarımadası’nda bulunan çiftlik turizmi uygulayan işletmeler seçilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma biçimi olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Araştırma konusu ile ilgili yazın taranarak soru formu hazırlanmıştır. Soruların sıralamasında bağlantılı olma durumlarına ve konu önceliklerine göre değişiklikler yapılmış, bağlantılı sorular da odaklanmayı sağlamak amacıyla birleştirilerek katılımcılara yöneltilmiştir. Mülakat sırasında katılımcıları araştırma konusu içerisinde tutmak için müdahale edilmesi dışında katılımcılar görüşlerini açıkça ifade etme imkânı bulmuşlardır. Sorular yarı yapılandırılmış mülakat formundaki sıra ile katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmada görüşmelerden elde edilen veriler yazılı doküman ve belgelerin analizi ile birlikte kullanılarak görüşmelerden elde edilen veriler desteklenmiştir. Görüşme ile elde edilen verilerde olabilecek bazı abartmalar veya saklamalar, yanlış görüşler gözlem yöntemi ile saptanmaya çalışılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmenin zayıf yanı görüşme formunun hazırlandığı sırada öngörülmemiş olan boyutların ortaya çıkarılmasını engelleme olasılığıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 125).

Bu sayede katılımcıların saklama ya da abartma eğilimi gösterdikleri bazı konulara ilişkin tutarlı veriler elde edilmiştir. Çiftliklerin kırsal alanda faaliyet göstermeleri, sayılarının az ve Türkiye’nin dört bir tarafına dağılmış, coğrafi açıdan zorlu alanlarda yer alan küçük girişimler olmaları bu çalışmada önemli bir kısıtlılık olarak belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye çapında faaliyet gösteren işletmelere ulaşılarak araştırmanın uygulanabilmesi maliyet açısından da bir kısıt teşkil etmektedir. Araştırmaya kapsamına alınan çiftlikler belirlenirken “TaTuTa” sistemine kayıtlı çiftlikler seçilmiştir. Bu nedenlerle araştırma örnekleme olarak Datça Yarımadası’nda yer alan 6 adet çiftlik örneklem olarak belirlenmiştir.

Araştırma Bulguları ve Yorumlanması

Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara çalışmanın amacı ve kapsamı ile ilgili kısa bilgiler verilmiş ve kendilerinden görüşmenin kaydı için izin alınmıştır. 21 Mayıs 2015 tarihinde Datça Yarımadası’nda yer alan çiftlikler de ara-

tırmaya başlanmıştır. Çiftliklerin konaklama yer durumları ve yoğunluklarına bağlı olarak Datça Yarımadası'nda yer alan çiftliklerin mülakatları toplam üç gün sürmüş olup ilk ulaşılan işletme olan Villa Vino' da konaklama yapılmış ve toplam altı çiftliğe ulaşılmıştır. İş yoğunlukları sebebiyle mülakat için sonraki haftaya randevu veren çiftliklerde sadece gözlem yapılmıştır. Araştırma sınırlılıklarından olan zaman kısıtı ve maddi imkânsızlıklar ile konaklama ücretlerinin yüksekliği vb. durumlar göz önünde bulundurularak 23 Mayıs 2015 tarihinde araştırma tamamlanmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan çiftlikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Örneklemini Oluşturan Çiftlikler

Çiftlik Adı	Konumu	Görüşme	Gözlem
1. Villa Vino	Datça/ Muğla	x	x
2. Sardunya Pansiyon	Datça/Muğla	x	x
3. Datça Çiftlik Evi	Datça/ Muğla	x	x
4. İbrahim Orhan Çiftliği	Datça/Muğla	x	x
5. Kndiya çiftliği	Datça/Muğla	-	x
6. Pigsbay Camp	Datça/Muğla	-	x

Görüşme yapılan çiftlikler ile görüşme tarih ve süreleri Tablo 2'de verilmiştir.

- Villa Vino: Datça'ya bağlı Mesudiye Köyü'nde bulunan Villa Vino Çiftliği'nin 4 odası bulunmaktadır. Konuklar bahçe işleri, sebze/meyve üretimi, doğa dostu enerji, bunlara ek olarak yöresel yemekleri tatma ve yapımını öğrenme fırsatı elde etmektedir. Araştırma sonrasında "TaTuTa" ağından çıkmış ve pansiyon olarak işletilmektedir.
- Sardunya Pansiyon: Datça Palamutbükü'nde bulunan ve alternatif enerji kaynaklarının kullanıldığı pansiyonda konuklar; bahçe işleri, sebze/meyve üretimi ve ev işleri aktivitelerinde de bulunabilmektedirler. Ayrıca isteyenler marmelat ve reçel yapımını da öğrenebilmektedirler.
- Datça Çiftlik Evi: Konuklar; zeytin hasadı, ot yolma, üzüm bağı dip kazılması, sebze ekimi, çagla hasadı, fidan dikimi, asma budama, patates /soğan /sarımsak ekimi, ağaç gübreleme, çapalama gibi faaliyetlere katılabilmektedir. Buna ek olarak badem, avokado, limon, elma, zeytin ve kayısı ağaçlarından ürün toplama, marmelat yapımı da faaliyetler arasındadır. Çiftlik sahibi işlere yetişemediği için çiftliğin bir bölümünü işletilmek üzere kiraya vermiştir. Apart olarak işletilen kısım "TaTuTa" ağından bağımsız ancak çiftlik içerisinde. Bahçe işlerinde çalışmak istemeyen konuklar burada konaklayabilmekte ve çiftlik deneyimini izleyebilmektedir.

Tablo 2: Görüşme Yapılan Çiftlikler ile Görüşme Tarih ve Süreleri

Çiftlik Adı	Konum	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Süresi
1. Villa Vino	Datça-Mesudiye /Muğla	21.05.2015	10:00	3 saat
2. Sardunya Pansiyon	Datça-Palamutbükü /Muğla	22.05.2015	11:00	2 saat
3. Datça Çiftlik Evi	Datça /Muğla	22.05.2015	16:00	2 saat
4. İbrahim Orhan Çiftliği	Datça /Muğla	23.05.2015	11:00	1 saat

- İbrahim Orhan Çiftliği; Çağla, badem ve zeytin hasadı yapılmaktadır. Çiftlikte yerli tohum kullanımına ve ekolojik tarım uygulamasına özen gösterilmektedir. İbrahim Orhan Çiftliği araştırma süresine kadar hiç konuk ya da gönüllü ağırlanmamış olduğu için mülakat formu doldurulamamış, ancak yerinde gözlemler yapılmıştır.
- Knidiya Çiftliği; Değirmen Bükü Datça'da 12 dönümlük bir arazide faaliyet gösteren Knidiya Çiftliğinde turunc ekşisi, marmelat yapımı, harnup ve şarap yapımı gibi atölye faaliyetleri yapılmaktadır. Çiftlikte ise geri dönüşüm, şifalı ot yetiştirme, doğa dostu mimari yapıların yapımı da yer almaktadır. Enerji ihtiyacı alternatif enerji kaynaklarından güneş ve rüzgâr enerjileri kullanılarak sağlanmaktadır. Çiftlik yetkilisi araştırma tarihinde yurt dışında olduğu için görüşme gerçekleştirilememiş ancak yerinde gözlem yapılmıştır.
- Domuz Çukuru; Kara ulaşımı mevcut olmayan Pigsbay Camp'ta yerleşik bir tesis konaklama ünitesi olamamakla beraber kamp alanı olarak işletildiği belirlenmiştir. Datça Haytbükü'nde bulunan kampta konuklar; bahçe işleri, meyve sebze ekimi, toplanması ve bakımı, ev işleri, gibi faaliyetlere katılabilmektedir. Yaz boyunca atölye faaliyetleri yapılabilmekte, çiftlikte dans ve meditasyon eğitimleri de verilmektedir. Konaklama ünitesi bulunmadığı için araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırma kapsamında çiftliklerde gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılara yöneltilerek cevap alınan konular aşağıdaki gibidir;

- Konaklama kapasitesi
- Çiftlik turizmi hizmetleri
- Çiftlik turizmi faaliyetleri
- Ziyaretçilerin en fazla katılım gösterdiği faaliyetler
- Üye olunan çiftlik turizmi örgütleri ve rezervasyon ağları

- Çiftlikte konuşulan diller
- Çiftlikte konaklayan yerli-yabancı konuk oranı
- Çiftlik turizmi faaliyetlerinin dönemleri
- Çiftlik turizmi faaliyetlerine yönelme nedenleri
- Turizm tabanlı uygulamaların faydaları
- Turizm tabanlı uygulamaların zararları

Bu bölümünde araştırmaya katılan çiftlik temsilcilerinin sosyo-demografik özelliklerine yer verilmektedir. Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak cinsiyeti, yaşı, mesleği, eğitim durumu gibi sorulara yönelik cevaplar alınmıştır. Araştırmaya katılan çiftlik temsilcilerinin demografik özellikleri Tablo 3’de yer almaktadır. Buna göre üç çiftlik sahibi yükseköğrenim mezunu iken biri orta öğrenim mezunudur. Ayrıca ilk üç çiftlik sahibinin asıl meslekleri çiftçilik değilken 4. Katılımcının asıl mesleği çiftçiliktir. Katılımcıların çiftlik deneyimlerini de göz önüne alırsak ilk üç katılımcının yeni köylüler olarak nitelendirebileceğimiz kentten kırsala ters göç ile kişiler olduğu, 4. Katılımcının ise yörenin yerlisi olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Çiftlik Sahibi ile İlgili Bilgiler

Katılımcılar	Yaş	Eğitim Durumu	Asıl Mesleği (Var ise)	Ailedeki Birey S.	Çiftlikte Çalışan Aile Bireyi Sayısı	Çiftlik Deneyimi
1. Villa Vino	40	Yüksek Öğrenim	Endüstri Mühendisi	4	2	2 yıl
2. Sardunya Pansiyon	60	Yüksek Öğrenim	Avukat	2	2	5 yıl
3. Datça Çiftlik Evi	60	Yüksek Öğrenim	Havayolu İşl. ve Pedagog	2	1	17 yıl
4. İbrahim O. Çiftliği	60	Orta Öğrenim	Çiftçi	-	-	20 yıl

Tablo 3’e göre ailedeki fert sayıları tüm çiftliklerde beş kişinin altındadır. Aile bireylerinin yarısının, 2. Çiftlikte ise tamamının çiftlik işlerinde çalıştıklarını gözlemlenebilmektedir. Bu durum çiftlikte rutin günlük işlerin yapımını bile zora sokmakta ve hasat zamanı çiftliklerdeki iş gücü ihtiyacı daha da artmaktadır. Çiftlik işlerinin aksamaması için çiftlikler bu ihtiyacı çiftlik turizmi sistemi “TaTuTa” yani tarım turizm takası kapsamında “gönüllü” kabul ederek kısmen de olsa giderebilmektedirler. Katılımcılara çiftlik turizmi faaliyetlerine ilişkin konulara yönelik sorular yöneltilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda Tablo 4. oluşturulmuş, ilgili tabloya sığmayacak cevaplar aynen yazılmıştır.

Soru: “ ‘Çiftlik Turizmi’ne yönelme sebepleriniz nelerdir?’ sorusuna verilen yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

Villa Vino; Daha çok yeni insanlar tanımak, ek gelir elde etmek. Bu araziye çok büyük bir ev inşa ettik. Çevre düzenlemesi için çok uğraştık ancak daha sonra biz eve değil ev bize hükmetmeye başladı. Yaptığımız yatırımları değerlendirmek ve yeni insanlar tanımak, turizm tabanlı faaliyetlere yönelmedeki temel amacımız. Bununla birlikte turizm faaliyetlerinden ek gelir temin etmeyi planlıyoruz ancak şu an turizmde çok yeniyiz.

Sardunya Pansiyon; Ev olarak yaptık. Daha sonra kırsalda yalnız kalmamak amacıyla bize benzeyen doğa dostu yeni insanlarla tanışmak için turizme açtık.

Tablo 4: Katılımcıların Çiftlik Turizmi Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Kapasite	Çiftlik Turizmi Hizmetleri	Çiftlik Turizmi Faaliyetleri	Ziyaretçilerin en çok katılm gösterdiği faaliyetler	Üye olunan rezervasyon, Çiftlik Turizmi vb. Örgütler	Çiftlikte Konuşulan Diller	Yerli Yabancı Konuk Oranı %	Çiftlik Turizmi Faaliyet Dönemleri
	4 oda	Konaklama ve Kahvaltı	Üzüm toplama-zeytin hasadı-bahçe işleri-komposto yapımı	Üzüm toplama	TaTuTa, AirBnb Booking	Türkçe İngilizce Fransızca	35- 65	Tüm yıl
	6 oda	Oda ve Kahvaltı Gönüllü için Ücretsiz Konak	Bahçe ve Tarla İşleri Hayvan Bakımı, Ev İşleri	Bahçe işleri, Badem toplama Tavuk bakımı	TaTuTa, Booking Kendi bağlantılarımız	Türkçe İngilizce	50-50	Haziran-Eylül
	6 apart, 2 oda, 3 çadır (31yatak)	Oda ve Kahvaltı Gönüllü için Ücretsiz Konak	Bahçe işleri, Reçel Yapımı, Hayvan Bakımı, Ev işleri	Yoga egzersizleri	TaTuTa	Türkçe İngilizce	-	Tüm yıl
	1 oda	Konaklama, ev içi oda	Çağla, Badem, Zeytin hasatı Bahçe işleri Balık Tutma Ot Toplama	Badem hasadı	TaTuTa	Türkçe	-	Nisan-Kasım

Datça Çiftlik Evi; Yaz tatilini anlata anlata bitiremeyen insanlar tanıdım. Bir gün bir yerim olursa insanlarla paylaşmaya karar verdim. 2004 yılından beri masraflar için belli bir ücret almaktayım. Asıl amacım yeni insanlar tanımak.

İbrahim Orhan Çiftliği: Henüz konaklama imkânımız yok.

Soru: ‘Sizce çiftliğinizde turizm tabanlı uygulamaların faydaları nelerdir? Zararları nelerdir?’ sorusuna verilen yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

Villa Vino; Çok faydası yok, büyük arazilerde daha faydalı olabilir. Bazı durumlarda konuklar ürüne zarar dahi verebiliyor, çiftlik faaliyetlerine katılabilmeleri için öncesinde bizim öğretmemiz gerekiyor ki bu zor ve karmaşık bir iş ve buna vakit ve enerji harcamak gerekli.

Sardunya Pansiyon; Asıl hedefimiz kolektif yaşam kurmak idi, bunu halen gerçekleştiremedik, yer yer üretmeden tüketme eğilimindeki insanlara hizmet etmek durumunda kaldık. Gönüllü olarak gelen bu insanlar müşteriler için olan yiyecek içeceklerin tükenmesine dahi sebep oldular. Tabii faydasını da gördüğümüz kişiler geldi. Kimliğimizden taviz vermeden kabul ettik. Doğaya barışık insanlar kazandık ama genel anlamda gönüllününün 3 saatte yaptığı işi biz daha pratik bir şekilde 10 dakikada yapmaktayız. Zarar olarak gönüllüler ya da konuklar biçilecek bitki ile ot arasındaki farkı bilmiyorlar.

Datça Çiftlik Ev; Birçok güzel yerli yabancı insan tanyabiliyoruz, çiftlik ürünlerimizi paylaşıyoruz, bunun gibi faydaları var. Bazen bilinçsiz insanlar da gelip konaklama yapıyor, fazla insan geldikçe sorunlar artıyor, fazla kullanımı, izinsiz bahçe kullanımı ve olgunlaşmamış ürünlere zarar verme gibi.

İbrahim Orhan Çiftliği; Henüz gönüllü almadık.

Çiftlik turizmi faaliyetlerinin kırsal alanlarda gerçekleştirilmesi bakımından benzerlik gösterse de çiftliğin esas faaliyet alanına bağlı olarak tedarikçilerin de ağırlığı değişmektedir. Çiftliğe yakın ve ziyaret edilebilir kültürel miras turistik yerleri, doğal parklar ve festivaller bunlardan bazılarıdır. Çiftlikte konaklayan kişiler civardaki rekreatif faaliyetlere de katılım göstermektedirler.

Araştırma örnekleme dâhilindeki çiftliklere yapılan ziyaretler sırasında gerçekleştirilen gözlemler doğrultusunda elde edilen bulgular göstermektedir ki; Çiftliklerin bir kısmı ürünlerin tamamını kendileri üretmediklerinden yerel halktan da ürün almakta ve bu ürünlerin satışını da internet üzerinden gerçekleştirmektedirler. Çiftlik faaliyetleri işletme ya da çiftliklerin bulunduğu bölgeye ya da yöreye göre farklılık gösterebilmektedir. Çiftlik turizmi faaliyetleri ortak özellikler de taşımaktadır. Bu faaliyetler; çiftlik faaliyetleri, festivaller, rekreasyon faaliyetleri ve atölye faaliyetleri olarak tasnif edilebilir. Çiftliklerin neredeyse tamamında alternatif enerji kaynakları kullanılmaktadır, organik tarımın şartlarının ağırlığından ötürü çiftliklerin bir kısmı doğal tarım uygulamalarını söylemişlerdir. Ayrıca çöpler ayrıştırılarak organik olanlar hayvan beslenmesinde kullanılmakta ve geri dönüşüm sağlanmaktadır. Doğal ilaç, doğal sabun ve güneş enerjisi kullanımı yaygındır. Konuklar da zaman zaman şampuan vb. kimyasal ürün kullanmamaları, su kaynaklarını israf etmemeleri konusunda uyarılmaktadırlar. Çiftliklerin çoğunluğunda konuklara bu konularda bilgiler verilerek konukların da çevre bilinci, alternatif enerji kaynakları ve doğa dostu enerji konusunda duyarlılığa yönlendirildikleri görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çiftlik turizmi kırsal alanlarda, köylerde yapılması sebebiyle belirli bir taşıma kapasitesinin üzerine çıkmamalıdır. Yapılan gözlemler göstermektedir ki tarımsal faaliyetlerin ağırlıkta olduğu çiftliklerde Turizm Bakanlığının konaklama ölçütlerini sağlayacak kapasite, donanım ve özellikler bulunmamaktadır. Çiftlik sahiplerinin bir kısmı yerel halkın bu ölçütleri karşılamada ve desteklerden faydalanmada zorluk yaşayacağını öngörmektedirler.

Çiftliklerinde konuk ağırlamak isteyen çiftçi ailelerin önünde alınması gereken birçok izin ve yasal prosedür bulunmaktadır. Bunun sonucunda çiftliklerine turizm tabanlı faaliyetler ile ek gelir sağlamak isteyen çiftçilerin bu fikirden cayması ve başka arayışlara yönelmeleri muhtemeldir.

Çiftlik turizmi diğer turizm türleri ile içi içe ve etkileşim halindedir, ayrıca çiftlik turizmine katılan ziyaretçiler bazen şehirde konaklayıp gününbirlik ziyaretlerde bulunabilmekte bazen de bunun tersi olabilmektedir. Çiftlik turizmine katılan kişiler genellikle stresten uzak huzurlu bir ortam arayışındayken aynı zamanda farklı aktivitelere katılarak çiftlik hayatını deneyimlemek istemektedirler.

Turizm çeşitlendirmesini istemekte olan çiftliklerde genellikle, hanede çiftlikte çalışan kişi sayısı ya çok azdır ya da hiç yoktur. Tarımsal faaliyetlerin güçlüğü ve kırsalda yaşam şartlarının zorluğu gibi sebeplerden dolayı ailedeki çocuklar çiftlik işlerinde çalışmaktansa kentlere göç etme eğiliminde olmaktadır.

Türkiye’de Çiftlik Turizmi alanında faaliyet gösteren işletmelerin genellikle doğa dostu tarım yaptıkları, yöresel mimariyi ve yöresel değerleri korumaya yönelik tutum içerisinde oldukları gözlemlenmiştir.

Bu sonuçlara ilave olarak söyleyebileceğimiz çiftlik turizmi uygulamalarının bazı gözden kaçan dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin çiftçileri geleneksel çiftçilik kültüründen ve yaşam tarzından uzaklaştırabilir çiftliğin ana faaliyet alanı olan faaliyetlerin yerini turizm faaliyetleri alabilir ve tercih sebebi olmasının nedeni olan çiftlik işleri ortadan kalkabilir.

Çiftlik içi çeşitlendirmesinin çeşitli formları arasında tarım turizmi sık sık çiftlikler ve kırsal alanlar için “gelişim” potansiyeline sahip olarak gündeme gelmektedir. Çiftlik turizmi kapsamında yapılan bu çalışma ile elde edilen bulgular dikkate alınarak kamu kurumlarına, özel sektöre ve yeni araştırmacılara önerilerimiz şunlardır;

Çiftlik turizminin tanıtımının yapılması ve bu kapsamda çiftliklerin sunması gereken temel hizmet standartlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Çiftlik turizminin fiziki esası doğal kaynaklardır; öncelikli olarak geliştirilecek faaliyetlerin doğal kaynakları koruması gerekmektedir.

Yöresel kimlik ve kültürel özelliklerin korunmasına katkı sağlaması açısından çiftlik turizmi faaliyetleri kırsal kalkınma destekleri kapsamında teşvik edilmelidir. Tefriş ve dekorasyonunun ve malzemelerinin nitelikli olması da gerekmektedir. Doğal hayatın korunması ve geliştirilmesine yönelik kullanımlara yer verilerek yöresel yiyecek, el sanatları gibi folklorik değerlerin tanıtımına özen gösterilmelidir.

Çiftlik turizminin gerçekleştiği yerlerde kırsal alanların özel koşullarına uygun alt yapı hizmetleri gerçekleştirilmelidir.

Çiftçilere, tarımsal işletmelere çiftlik turizmi konulu bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri yapılmalıdır.

Kalkınma ajansları tarafından verilen destekler bulunmakla beraber bu desteklerden yararlanma prosedürleri çiftçi aileler için oldukça zorlu ve karmaşık süreçlerden oluşmaktadır. Bu konuda çiftçi aileler için daha fazla bilgilendirme yapılmalıdır.

Araştırma kısıtları elverdiği ölçüde çalışma Datça Yarımadası'nı kapsamaktadır, daha sonraki araştırmalarda çalışma tüm Ege Bölgesi ya da Akdeniz Bölgesi için yapılabilir. Daha sonraki çalışmalarda gönüllüler ve konukların çiftlik turizmi deneyimleri de incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Bakır, M., S. Akhuy, G. Aydemir (2011). Permakültür El Kitabı Marmariç Örneği, Mengi Basım Yayım.
- Buğday Derneği. (2014). 12.11.2015 tarihinde <http://www.bugday.org/portal/index.php> adresinden erişildi.
- Busby, G. ve Rendle, S. (2000). The Transition from Tourism on Farms to Farm Tourism, *Tourism Management*, 21(6), 635-642.
- Çeken H., L. Karadağ ve T. Dalgın. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8, 1-14
- Demio, Louis A. (1983). *Farm Tourism in Europe*, *Tourism Management*, 4-3, 155-166.
- Fleisher, A. ve Felenstein, D. (2000). Support For Rural Tourism: Doesn't Make a Difference? *Annals of Tourism Research*, 27(4), 1007-1024.
- Gannon, A. (1994). Rural Tourism As a Factor In Rural Community Economic Development for Economies in Transition. *Journal of Sustainable Tourism* 2(1/2), 51-60.
- George, H. ve Rilla, E. (2005). *Agritourism Enterprises on Your Farm or Ranch: Where to Start*. University of California, Division of Agriculture and Natural Resources. 14. 11. 2014 tarihinde <http://anrcatalog.ucdavis.edu/pdf/8334.pdf> adresinden erişildi.
- Gossling S. ve Mattson, (2002). Farm tourism in Sweden, Structure, Growth, Characteristics. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 2(1), 17-30.
- Hummelbrunner, R. ve E. Miglbauer, (1994). Tourism promotion and Potential in Peripheral Areas: The Austrian case. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1+2), 41-50.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ No:2005/1, 10.11.2015 Tarihinde <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14705/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin-.html> adresinden erişildi.
- Meyer ve Cech K. (2001). *Regional co-operation in Rural Theme Trails, Lessons Learned From the "Cheese Trail Bregenzerwald" and Other Austrian Examples*. Proceeding of conference on New Directions in Managing Rural Tourism and Leisure: Local Impacts, Global Trends. Ayr: Scottish Agricultural College.
- Mollis, Bill (1991). Permakültüre Giriş, Sinek Sekiz Sürdürülebilir Yaşam Kitapları.

- Nilsson, P. A. (2002). Staying on Farms: An İdeological Background. *Annals of Tourism Research*, 29, 7-24
- Ollenburg, C. ve Buckley, R. (2007). Stated Economic and Social Motivations of Farm Tourism Operators, *Journal of Travel Research*, 45(4), 444-452.
- Potočnik Irma, Slavič, Serge Schmitz (2013). Farm Tourism Across Europe, Europe Countrys.4. 2013 265-274, Department of Geography, Faculty of Arts, University of Ljubljana.
- Rich, S. R., Xu, S., Barbieri, C. ve Arroyo, C. G., (2010). *Agritourism, Farm Visits, Agro Tourism- Oh My! Do Farmers, Residents, and Extension Faculty Speak the Same Language?*. North Carolina Cooperative Extension Service, North Carolina State University, Raleigh, NC, 14.11.20014 tarihinde www.ncsu.edu/tourismextension/programs/documents/AG-768W.pdf. adresinden erişildi.
- Selvi, S. M. ve Demirer, D. (2012). Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TATUTA Projesi Deneyimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, Güz: 187 -202.
- Sharply, R. ve Vass, A. (2006). Tourism, Farming and Diversification: an Attitudinal Study, *Tourism Management*, 27 (5). 1040-1052.
- Türkdoğan, O. (2011). Kırsal Kalkınma Modelleri Doğu ve Güneydoğu Gerçeği, *Dergi Park*, İstanbul Üniversitesi.
- Yıldırım A.ve H. Şimşek (2008).*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

